

נושא הגיליון

'כדי אכילת פרס'

על אכילת מצה

תכנית: בשני הגיליונות הקודמים (מספר 303-302), נכתב על גודל שיעור הכזית לליל הסדר למצה ומרור, באכילה דאורייתא ובאכילה דרבנן, ואופן מדידת שיעור הכזית, לכתחילה ובשעת הדחק. הנושא בגיליון הנוכחי (מספר 304), מהו שיעור 'כדי אכילת פרס', תוך כמה זמן צריך לאכול את הכזית מצה ומרור, והאם יש חילוק בין אכילה דאורייתא לאכילה דרבנן, וממתי משערים, מתחילת האכילה או הבליעה.

1. לכתחילה בבת אחת

כזית אחת: מבואר **בגמ'** (פסחים דף קיד:) ונפסק **בשו"ע** (סימן תעה סעיף ו) אכלו לחצאין יצא, ובלבד שלא יהיה בין אכילה לאכילה יותר מכדי אכילת פרס. וכתב **המגן אברהם** (סימן ד) שהרי מפורש **ברדכי** **משה** (ס"ק א) בשם **התרוומת הדשן** (סימן קלט), וכן משמעות **השו"ע** (סעיף א) שלכתחילה צריך לבלוע כל הכזית ביחד, ומה שמועיל תוך כדי אכילת פרס היינו רק בדיעבד. מאידך לדעת **המהרי"ל** (הלכות סדר ההגדה עמוד קי, שינויי נוסחאות אות י), רשאי לכתחילה לאכול מעט מעט תוך כדי אכילת פרס. ולכן מכריע **המגן אברהם** שבמצה יאכל בבת אחת, ובמרור אם קשה לו יאכל מעט מעט תוך כדי אכילת פרס.

והט"ז (ס"ק יא), כותב על פי התרוומת הדשן, שמצוה מן המבוחר לבלוע ביחד כל הכזית מצה, וכן לבלוע כל הכזית מרור כשהוא מרוסק. **והמשנ"ב** (ס"ק ט, ס"ק מא, שער הציון תעג ס"ק ס לגבי כרפס) נוקט לדינא כדברי **המגן אברהם** והט"ז, שצריך לכתחילה לאכול כזית ביחד ולבלוע, ורק בדיעבד יצא באכילה תוך כדי אכילת פרס.

מאידך דעת **החתם סופר** (חולין דף קג), שצריך להכניס לפיו וללעוס בבת אחת, כפשטיה דקרא דאכילה בבת אחת משמע, אבל אין צריך לבלוע בבת אחת, ואדרבה יתכן שהבולע בבת אחת נחשב שלא כדרך אכילה.

שני כזיתים: מבואר **בשו"ע** (סימן תעה סעיף א) לגבי כזית הראשון, שהבוצע על ג' מצות צריך לאכול שני כזיתים, מספק על איזה מצה חל ברכת 'על אכילת מצה'. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ט) בשם **האחרונים** שצריך להכניס לפה את שני הכזיתים בבת אחת ולרסקם, אבל אינו מחויב לבלוע בבת אחת, אלא מספיק שיבלע כל כזית בפני עצמו בבת אחת, ובדיעבד אפילו בלע את הכזית מעט מעט יצא, כל שלא שהה מתחילת אכילתו עד סופה יותר מכדי אכילת פרס.

ברכת מזל טוב לחבר המערכת
הג"ר יוסף שלמה בייפוס שליט"א
לרגל הולדת נכדו, בן לבנו הג"ר פינחס שליט"א בשעה טובה ומוצלחת
זה הקטן גדול יהיה וירונו ממנו רוב נחת

דבר העורך

מיכלא דמהימנותא

3333 שנה: בשנת ב אלפים תמ"ח, לפני 3333 שנה, יצאו בני ישראל ממצרים. מבואר **בזוהר הקדוש** (שמות פרשת תצוה דף קפג:) כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוי ידעי עקרא ורוא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, יטעמון ישראל אסוותא, ועד דייכלון אסוותא דא, לא אתחזי להון מיכלא אחרא. כיון דאכלו מצה, דאיהי אסוותא למיעיל ולמדע ברזא דמהימנותא, אמר הקב"ה מכאן ולהלאה אתחזי לון חמץ, דהא לא יכיל לנזקא לון.

(פירוש הסולם; כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים העיקר והסוד של האמונה, אמר הקב"ה יטעמו ישראל רפואה, וכל עוד שיאכלו רפואה זו לא יראה להם מאכל אחר. כיון שאכלו מצה שהיא רפואה לבוא ולדעת בסוד האמונה, אמר הקב"ה מכאן והלאה ראוי להם חמץ, ויאכלו אותו, כי אינו יכול עוד להזיק להם).

גדולי ופוסקי הדור שליט"א מתחבטים בשיעור המצות בסמ"ק, המרת הסמ"ק לגרם, מדידת המילמטרים ועובי סוגי המצות. אכילה לכתחילה בבת אחת, ותוך כמה דקות נחשב כדי אכילת פרס 2, 3.5, 4, 5, 6, 7.5, 8, 9, ורואים בזה את גודל חביבות אכילת מצה בליל התקדש החג. מי כעמך ישראל!

די הייליגע מצה: כמה ערגה וכיסופים 'להייליגע מצה' היו **להג"ק האמרי חיים מויזניץ זיע"א** (זהרי חמה עמוד 100), כאשר כל השנה היה מדבר בהתלהבות גדולה, במעלת אכילת המצות שמכניסים לגופנו חתיכת אמונה. ריחון של המצות החיה אותו, בעברו ימים רבים קודם הפסח על פני מאפיית המצות בקרית ויזניץ, אמר "אה, אה, די מצה שמעקט שוין" (המצה מריחה כבר).

והיה מפרש במתק לשונו מה שאומרים בסוף התפילה; ואחרי מְצוֹתֶיךָ תרדף נפשי, ואחרי מְצוֹתֶיךָ תרדף נפשי. ותמה בלשון הפייט בהושענות לשבת; "יושבת וממתנת עד כלות שבת", היתכן שממתינים לצאת השבת? אלא הכוונה, כאשר פסח חל במוצאי שבת, שממתינים שיכלה שבת ויבוא הפסח!

יהי רצון שנזכה כולנו, לקיים סידור פסח כהלכתו ככל משפטו וחוקתו, לא 'מלומדה', ובלי 'נעריון', כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו, ונזכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים עוד בהאי שתא בירושלים הבנויה, במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

2. אכילת פרס

צירוף אכילה: הלכה למשה מסיני (רש"י סוכה דף מב: ד"ה בכדי, יוסטרו בגמ' סוכה דף ה:) שהתנאי לצרף אכילה לחברתה לשיעור כזית, הוא רק אם אוכלו תוך שיעור זמן של 'כדי אכילת פרס', כלומר בתוך שיעור הזמן הנצרך לאכול חצי (פרס) ככר.

נחלקו התנאים **במשנה** (עירובין דף פב:) בשיעור הככר לענין עירובי תחומין, וחצייה (פרס) לשיעור הזמן שצריך לשהות בבית המנוגע כדי לטמא בגדים. אם הוא של 6 ביצים או של 6 ביצים, ומנאן הוא המקור לשיעור זה האכילת פרס לשאר שיעורי התורה וכתב **הרשב"א** (תורת הבית הארוך ב"ד שער א דף יב.) שנחלקו הראשונים איך לנקוט להלכה, שיטת **רש"י** (יומא דף פ: ד"ה חצי פרס, פסחים מד. ד"ה ומשני) שהלכה כדעת רבי שמעון שככר הוא 8 ביצים, ופרס הוא 4 ביצים. שיטת **הרמב"ם** (שביתת העשור פרק ב הלכה ד) שהלכה כרבי יוחנן בן ברוקה שככר הוא 6 ביצים, ופרס הוא 3 ביצים. שתי הדעות הובאו להלכה ב**שו"ע** (סימן שס סעיף ג, סימן ז, תריב סעיף ד), ובהלכות עירובין סתם **השו"ע** (סימן תט סעיף ז), שככר הוא 6 ביצים. ו**בש"ט צמח צדק** (או"ח סימן מב) נקט להלכה כשיטת רש"י שככר הוא 6 ביצים.

הכרעת **השו"ע הרב** (סימן תריב סעיף ב), ו**המשנ"ב** (סימן תריב ס"ק ח), ונעין זה **במטה אפרים** (סימן תריב סעיף ג), שבדאורייתא הלך אחר המחמיר, ובדברגן הלך אחר המיקל. [לפעמים החומרא הוא להוסיף דקות כמו ביום הכיפורים, ולפעמים החומרא הוא להוריד דקות כמו באכילת מצה].

הרבה מקומות מצינו שיעור כדי אכילת פרס, **שו"ע** (סימן תעה סעיף ו) לגבי אכילת מצה, שצריך לאכול כזית תוך כדי אכילת פרס. **בשו"ע** (סימן תריב סעיף ג) לגבי איסור אכילה ביום הכיפורים, שאם שהה באכילתו יותר מכדי אכילת פרס אינו חייב. **במשנ"ב** הכיפורים, לא חולה צריך לשער מקרב יום הכיפורים כמה זמן לוקח לו לאכול שיעור ד' ביצים. ונחלקו עליו **החזו"א** (או"ח סימן לט אות יח), ו**הגר"ח נאה** (שיעורי תורה סימן ג הערה 4 עמוד רז), וכתב על דברי המשנה שכל חולה צריך לשער בעצמו, שהוא 'פליטת הקולמוס'), שיש לשער לפי אכילת אדם ביונו, באכילת פת חטים בהסבה ואוכל בליפת, כמו שמצינו בבית המנוגע, ולא לשער לפי כל אחד ואחד. ו**בבחיט** ש"י (יום כיפור עמוד קמא) מפרש בכוננת המשנ"ב, שודאי משערים באדם ביונו, ולא לפי מצבו של כל חולה לחוד, שלפעמים אוכל בשבוע מרובה, אלא מדובר בחולה ביונו, שהחולל לא מפריע לו לאכול כרגיל.

3. האם נקבע שיעור אכילת פרס?

דעות האחרונות: **במנחת חינוך** (מצוה ש"ג ח"ד), מצדד שמשערים לפי אכילת אדם ביונו, ולפי סוג המאכל שאוכל כעת. לדעת **המשנ"ב** (תריח ס"ב כא), לגבי אכילת שיעורים ביום הכיפורים, לא חולה צריך לשער מקרב יום הכיפורים כמה זמן לוקח לו לאכול שיעור ד' ביצים. ונחלקו עליו **החזו"א** (או"ח סימן לט אות יח), ו**הגר"ח נאה** (שיעורי תורה סימן ג הערה 4 עמוד רז), וכתב על דברי המשנה שכל חולה צריך לשער בעצמו, שהוא 'פליטת הקולמוס'), שיש לשער לפי אכילת אדם ביונו, באכילת פת חטים בהסבה ואוכל בליפת, כמו שמצינו בבית המנוגע, ולא לשער לפי כל אחד ואחד. ו**בבחיט** ש"י (יום כיפור עמוד קמא) מפרש בכוננת המשנ"ב, שודאי משערים באדם ביונו, ולא לפי מצבו של כל חולה לחוד, שלפעמים אוכל בשבוע מרובה, אלא מדובר בחולה ביונו, שהחולל לא מפריע לו לאכול כרגיל.

ומבואר **במגן אברהם** (סימן פא ס"ק ב), הביאו **בתורת חסד** (שו"ת או"ח סימן לב), ו**במשנ"ב** (סימן פא ס"ק ג), לגבי החזקה מצוואת קטן, כאשר יכול לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס, שבכל סוג מאכל של דגן, משערים כמה זמן שווה אדם גדול באכילת אותו מאכל. ומפורש ב**רש"י** (סוכה דף מב: ד"ה בכדי) שכדי אכילת פרס מחשיב לגבי הקטן כאכילה אחת.

4. כמה דקות?

שיעור אכילה: בגמ' ובראשונים ובפוסקים הקדמונים לא מצינו שיעורי דקות, וגם בזמן הגמ' לא קבעו שיעור הזמן לפי דקות, (שהרי לא היה להם שעונים). הראשון שנקט שיעור בדקות, היה החתם סופר. טעם הדבר ביאר **המנחת חינוך** לשיטתו שתלוי בכל מאכל ומאכל, מובן שלא שייך לקבוע שיעור של דקות כי משנתנה ממאכל למאכל.

מקסימום 9: שיטת המשנה ברורה שהשיעור משנתנה מאדם לאדם וממאכל למאכל, ולכאורה לא שייך לקבוע שיעור של דקות, וקשה שהיה המשנ"ב באותה פסיקה מצטט את דברי החתם סופר

שהשיעור הוא 9- דקות? ולכאורה הביאור, חצי פי לשון החזו"א (קונטרס השיעורים סימן לו אות יח) אחר שנתמה על ראיית החתם סופר, הסיק, אין לנו שום רמז לשיעור אכילת פרס, אבל נראה דט' מינוט ודאי מני האיל מניפק מפומיה גדאון ל', אמנם לענין מצה ומרור וכן לשהות ט' מינוט אלא יש לשער באכילת אדם ביונו פת חטים, עכ"ד. כלומר שיש לנו לסמוך על החתם סופר שבודאי אינו יותר מט' דקות, אבל יכול להיות פחות מט' דקות, ולפי המשנ"ב כל אחד משער בדיוויה, ולשיטת החזו"א והגר"ח נאה, לעולם משערים באדם ביונו ובפת חטים.

לא פחות מ-2 ולא יותר מ-9: לדעת **החתם סופר** (שו"ת חלק ו סימן טז), אף שלא קיבל מרביתו שיעור זמן בכדי אכילת פרס, כתב שיש להוכיח שזמן כדי אכילת פרס הוא תשע דקות, כמבואר בגמ' (שבת דף לז: לר' נחמיה שיעור בין הממושות הוא כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל, ומיל היינו 18 דקות, חצי מיל היינו תשע דקות, ומבואר בגמ' (שם דף לה), שבזמן זה אפשר לטבול ולעלות, ומבואר בגמ' (כריתות דף גי), שבזמן כדי אכילת פרס אפשר להפסיק לאכול רבע פרס ולטבול ולאכול עוד רבע פרס. בתשובה נוספת כותב **החתם סופר** (סימן כג) שאכילת פרס הוא לא יותר מ-9 דקות, ולא פחות מ-2 דקות.

החזו"א (או"ח קונטרס השיעורים סימן לו אות יח) תמה על ראיית החתם סופר, שלדבריו צריך לצאת ששיעור 'כדי אכילת פרס' יהיה 18 דקות, כי הטבילה הוא 9 דקות, ואכילת רבע פרס שלפני ואחרי הטבילה הוא 9 דקות, ומסיים החזו"א שאין לנו שום רמז לשיעור אכילת פרס, ולענין כזית מצה ומרור אין לשהות ט' דקות, וצריך נסיון של אדם ביונו.

לדעת **הבכורי יעקב** (סימן דרלט אות ג) שישעור אכילת פרס הוא כשמינית שעה, היינו 7.5 דקות. לדעה **הצמח צדק** (שו"ת צמח צדק מילואים אות ט, הובא בשו"ת אור לציון חלק ג מבוא שיעורי המצוות ענף ד, שיעורי תורה סימן ג הערה 4 עמוד רז) השיעור הוא 6 דקות.

3.6 דקות: לדעת **המרחשת** (חלק א סימן יד) לשיטת הסוברים שככר הוא שלש ביצים, יש ג' שיטות בזמן אכילת פרס 2.7 דקות, 3.375 דקות, 3.6 דקות. ולשיטת הסוברים ארבע ביצים, זמן אכילת פרס הוא 3.6 דקות, 4.5 דקות, 4.8 דקות, ולמעשה נוקט מטעם ספק ספיקא ששיעור הוא 3.6 דקות. **הגרי"ר משה פיינשטיין זצ"ל** (אגרות משה או"ח חלק ד סימן מא ד"ה עכ"ו) אכילת פרס הוא בערך שלש דקות = 3.6 דקות, כדעת המרחשת, ולכן יש להחמיר לאכול כזית פת פכחות משלש דקות, לענין ברכת המזון.

2-4 דקות: לדעת **הגרי"ר יעקב שארל קנייבסקי זצ"ל** (שיעורין של תורה שיעורי המצוות אות ל) באכילת מצוה נאון מצה ומרור וזכית בסוכה בלילה האשונה, צריך לאכול הכזית בתוך כדי אכילת פרס, ולכתחילה נכון לחשוש להם שצידד החת"ס שלא ישהה מתחילת הכזית עד סופו יותר משתי דקות, ועל כל פנים לא ישהה באכילת הכזית יותר מארבע דקות. והעיד **הגר"ח קנייבסקי שליט"א** (ארוחת רביני חלק ב פסח אות ע) ששאל את **החזו"א** מהו שיעור כדי אכילת פרס, והשיב 3 דקות בערך.

ולדעת **הפך החיים** (סימן רי ס"ק ח) כיון שלשיטתו השו"ע הכריע שאכילת פרס הוא שלש ביצים, ובדק בעצמו כמה פעמים כמה זמן לוקח לו לאכול שלש ביצים פת, והתוצאות נעם אחת 4 דקות, פעם שניה 4.5 דקות, ופעם שלישית 5 דקות, ולכן הוא מסיק שלענין ברכה אחרונה צריך להחמיר לאכול את הכזית ב-4 דקות שהוא שרצה שגרי"מ לנהוג בו. ולדעת **הערוך השולחן** (סימן רב סעיף ח), כדי אכילת פרס וודאי היו כשלה או ארבע דקות. ולדעת **הגר"ח נאה** (שיעורי תורה פרק ג שיעור טו) השיעור הוא 4 דקות, ואם שהה יותר מכן, אף שאכל כל הזמן, צריך לחזור לאכול בלי ברכה. ולדעת **הגרי"ר משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות מנהגים וליל הסדר אות יב במקורות) יש להפסיק לאכול תוך 3 דקות. לדעת **הגרי"ר צניי ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הלכתא) מקובל להורות בין 4-2 דקות. וכן הורה **הגרי"ר אלישיב זצ"ל** להשתדל תוך 2 דקות, ולפחות למחר לאכול כמדת האפשר.

ולדעת **הגרי"ר עובדיה זצ"ל** (חזון עובדיה חלק א סימן כד, חלק ב, יחזה דעת חולדי א סימן יז עמוד נה), שבפשוטו השיעור הוא

13 גרם, ולשיעור החזו"א 17-19 גרם. ולגבי הדין של שני כזיתים מספיק שני שיעורים קטנים, ואם כן צריך לקחת 26 גרם, שכולל בתוכו שני כזיתים קטנים של רבי חיים נאה ולא יותר מזה, וכמות כזו לא קשה כלל לבלוע בפעמיים לאחר עליסה מרובה.

לכתחילה העליסה: לדעת הגר"ם **שמואל אליעזר שטרן שליט"א** (נודר הגורלה חלק: זנת תשס"ה עמודים רמו - 17) לענין דאורייתא כאכילת מצה, כי להחמיר לכתחילה לחוש להחשיב את הלעיסה כתחילת האכילה, ולהקפיד שלא יעבור שיעור אכילת פרס מתחילת הלעיסה עד סוף הבלעיה האחרונה.

גם לדעת הגר"ם **משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות חלק ו סימן קט, ח), לכתחילה צריך לשער משעת הלעיסה, כי הלעיסה היא תחילת האכילה, כמבואר **במגן אברהם** (סימן קסז טו, טז), שאם סח אחר הלעיסה אף שלא בלע אינו צריך לחזור ולברך, שנחשב שכבר התחיל האכילה, ולכן לכתחילה צריך שיאכל תוך כדי אכילת פרס מהלעיסה, אבל בדיעבד יכול לשער מהבלעיה, שהרי יוצא ידי חובת אכילת כזית מצה על ידי בליעת כזית.

6. הוראת גדולי הדור

ברציפות ללא הפסק: ויש לציין שמנהג החזו"א והגר"ם (תשובות והנהגות מנהגים לליל הסדר אות טז במקורות), והגר"ם **מביאלא זצוק"ל** (פסקי תשובות סימן תעה ס"ק ד הערה 19), לא לאכול כלבת אחת, אלא אכלו ברציפות ללא הפסק, וכן הורה הגר"ם **יעקב שייאל קנייבסקי זצ"ל** (ארחות לבית חלק ב עמוד ע), שזה דבר שאי אפשר, ולא צריך להכניסם לפה בבת אחת, אלא יאכל את הכזית כרגיל, וכן העיד הגר"ם **חיים קנייבסקי שליט"א** (ארחות רבינו שם) שכך היה מנהג החזו"א לאכול כרגיל תוך 3 דקות. טעם הדבר ביאר **בתשובות והנהגות** (שם) שכל עוד שלא הפסיק לאכול לא נחשב לתצאי, ואדרבה עדיף יותר כך, כי יש עומרים (עיין חידושי חת"ם חולין קג) שבלבוע בבת אחת לא נחשב כדרך אכילה.

והורה הגר"ם **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פסח פרק ט דבר הלכה פג ארחות הלכה 280), מצות שלנו הואיל ועשוין ריקקים דקים וקשים, אין לו לדחוס בפיו ולאכול בחיפזון בלתי רגיל, בפרט באכילת שני הכזיתים בבת אחת, כי במצות הקשים שלנו אין זו צורת אכילה, ואולי נחשב כעין שלא כדרך אכילה, והדרך הראויה היא כשיעור הברואי ברציפות במהירות רגילה ותו לא.

והוסיף, הנסיון מעיד, שהמעמיד נגד עיניו שערן, וחושב כל הזמן על תזונת המחונים, מרוב ריכוז ותשומת לב לשיעור הזמן, קרוב הדבר שיפסיד הכוונה לשם מצות אכילת מצה, ואין לנו לחפש דרכים כאלו, אלא לקיים המצוה בדרך בני אדם, ולאחר שהתקין עצמו לקיים פרטי המצוה בכל דקדוקיה ישם יעקר מגמתו לקיים המצוה החביבה מתוך כוונת הלב הראויה. והעידו באי בית הגר"ם **אלישיב זצ"ל** (שלא היה מניח שערן כנגדו בעית אכילת הכזיתים).

והורה הגר"ם **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני פסח פרק יז עניני ליל הסדר עמוד רד), שאין להתאמץ בכח לבלוע כזית מצה בבת אחת, ובדרך כלל הוא קשה, הדין להיות בדרך אכילה, אלא ימהר כמה שיוכל.

עד 7.5 דקות לכל כזית, וטוב להחמיר לכתחילה כשיעור של 4 דקות. ולדעת הגר"ם **בן ציון אבא שאול זצ"ל** (אור לציון חלק ב סימן קיד אות יז, חלק ג פרק טו תשובה יג), יש ליהזר לכתחילה לאכול את המצה תוך 4 דקות, וזקן או חולה שקשה להם יאכלו תוך 6 דקות, שהוא השיעור המתמבר ביותר. ואם קשה יאכלו תוך 7 דקות, ולכל הפחות תוך 9 דקות.

כתב בשמירת שבת כהלכתא (פרק נד אות ל) לגבי כזית פת בסעודת שבת ויום טוב, יש לאכול פת שתי דקות ולכל היתר ארבע דקות. ולדעת הגר"ם **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פסח פרק ט דבר הלכה פו, שמירת שבת כהלכתא פרק נד הערה קל) לבריא השיעור הוא ארבע דקות, ולמירת שבת יכול להקל עד הצד הקל ביותר 9 דקות. ולגבי זקן או חולה אם אפשר עדיף שיאכל תוך 4 דקות, כמו בריא, ואם קשה הדבר יש להקל להם לשיעור הגדול של 9 דקות.

5. מהלעיסה או הבלעיה?

מהלעיסה: נחלקו הפוסקים מומי משערים את השיעור כדי אכילת פרס, האם מתחילת הלעיסה, או רק מתחילת הבלעיה. לדעת **החלקת יואב** (יו"ד סימן ט), ומשמעותו **המקור חיים** (סימן תנד, פסקי תשובות סימן ר הערה 13), והגר"ם **שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שבת הלוי חלק ט סימן קיט אות ג, סימן קעג), מדייק מלשון **החק יעקב** (סימן תעה ס"ק כב), שבאכילת מצה ואיסורי אכילה החשוב הוא מתחילת הלעיסה, שכבר מתחיל הנאת הגרון, אבל לענין ברכה משערים משעת בליעה. וכן דעת הגר"ם **אלישיב זצ"ל** (הערות למסכת פסחים דף קיד: הגדה של פסח הלילה הזה עמוד 19, שערי הוראה חלק ב), והגר"ם **שמאי קהת הכהן גראס שליט"א** (ש"ת שבת הקהתי חלק ה סימן רס), שחשוב הזמן הוא משעת הלעיסה, שכבר יש לה הנאה בגרון, ולא מהבלעיה.

מהבלעיה: לדעת הגר"ם **בן ציון אבא שאול זצ"ל** (אור לציון חלק ג פרק טו תשובה יג), והגר"ם **דוד פיינשטיין זצ"ל** (קול דודי סימן יד אות יב), והגר"ם **ניסים קרליץ זצ"ל** (להבחיל"ח הגר"ם **חיים קנייבסקי שליט"א** (קיצור הלכות פסח שער המועדים פרק כ הלכה עב, שערי הוראה חלק ב), הגר"ם **עזריאל אויערבאך שליט"א** (מאור יעקב על חודש ניסן), והגר"ם **גרוס שליט"א** (פסקים ותשובות ניסן עמוד קא) משערים מזמן הבלעיה, ולכן כדי ללעוס הרבה מצה קודם שמתחיל לבלוע, כדי שיוכל לבלוע כל הכזית תוך כדי אכילת פרס.

ולדעת הגר"ם **מאיר סירוטה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), זמן השהיון של תוך כדי אכילת פרס נאמר על זמן הבלעיה לבד, ולא על זמן הלעיסה, והרי מבואר במשנ"ב כמה פעמים שכדי אכילת פרס הוא רק בדיעבד, ולכתחילה צריך לבלוע בבת אחת, הדיינו 2 כזיתים ב 2 פעמים, ופשוט שכלל שיעור אכילת מצה המצוה לכתחילה, וכפי שנתבאר, זמן לעיסת המצה אינו עולה לחשבון הזמן, ולכן יש להכניס לפה שני כזיתים, הדיינו להכניס מעט מעט עד שיהיו 2 כזיתים בפיו, ובאופן זה אין כלל קושי לבלוע שיעור שני כזיתים בשתי פעמים.

וכאשר הקשו לפניו, שקשה ביותר לבלוע את השיעור הגדול בבת אחת, השיב הרי שיעור כזית מצה הוא לשיעור רבי חיים נאה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- צירוף אכילה:** הלכה למשה מסיני שאין אכילה מצטרפת לחברתה כי אם בתוך כדי אכילת פרס, שהוא חצי ככר. נחלקו הראשונים והפוסקים האם ככר הוא 8 ביצים או 6 ביצים. והכרעת שו"ע הרב והמשנ"ב שבדאורייתא הלך אחר המתמיר ובדרבנן הלך אחר המקיל.
- מספר דקות:** הראשונים לא נתנו שיעור בדקות, הראשון שחידש שיעור בדקות היה החתם סופר, שאמר לא פחות מ-2 ולא יותר מ-9. לדעת הבכורי יעקב 7.5 דקות. לדעת הצמח צדק 6 דקות. ההוראה הרווחת הוא 4 דקות, זקן או חולה שקשה להם בכך, יאכלו תוך 6 דקות, ואם קשה יאכלו 7 דקות, ולפחות תוך 9 דקות, לקטן יכול להקל בשיעור 9 דקות.
- מהלעיסה או מהבלעיה:** נחלקו הפוסקים האם משערים מתחילת הלעיסה או רק מהבלעיה. ויש מהלעיסה. ויש לכתחילה ישער מהבלעיה ובדיעבד מספיק משעת הבלעיה.
- הוראת גדולי הדור:** הורו גדולי הדור, שבזמננו שהריקקים דקים וקשים, אין להתאמץ בכח לבלוע בבת אחת שיתכן שהוא כעין שלא כדרך אכילה, אלא ימהר כמה שיוכל, וכך נהגו למעשה לאכול ברציפות ללא הפסק, ולא הקפידו לאכול בבת אחת.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: בנטילת ידים לסעודה האם מותר לייבש את הידים במכונת ייבוש?

כאשר נוטל ידיו לסעודה האם מועיל ייבוש ידים במכונה כמו ניגוב והאם יש חשש שהמים יחזרו ויטמאו את הידים כאשר נטל בפחות מברביעית ומחזיק את הידים כלפי מטה?

מקורות: גמ' (סוטה דף ד,): **רמב"ם** (הלכות ברכות פרק ו הלכה כ), **שו"ע** (או"ח סימן קנח סעיף יב), **בצל החכמה** (חלק ד סימן קמא), **להורות נתן** (חלק א סימן ט), **חוט שני** (פסח ענינים שונים את סעודת עמוד שיב), **אז נדברו** (חלק ח סימן נב, חלק ט סימן סד), **גיליון עלים לתרופה** (פרשת שלח תש"פ עליו אורח), **מאיר עוז** (חלק ז עמוד 99), **קובץ נור התורה** (כט עמוד שעא), **באר משה** (חלק ז סימן מוח), **רבנות אפרים** (חלק ג סימן קג), **שערי הברכה** (עמוד כה), **אבני ישפה** (חלק ח סימן לא).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות יושלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 303 בסך 100 שקל מזומן
הבחור החשוב כמו דוד יוד ה"ן
שיבת עץ חיים ירושלים

המדור הונצח לעילוי נשמת

מרת חיה שרה ב"ר רפאל ע"ה

נלב"ע י"א ניסן תשל"ט ת.ג.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

שעון חול בליל הסדר

שאלה: האם מותר להשתמש בליל הסדר עם 'שעון חול', כדי לדעת אם עבר זמן של 'כדי אכילת פרס'?

תשובה: מותר למדוד בשבת ויום טוב 'מדידה של מצוה', (ראה מדור 'בית הוראה' גיליון 302), והנה **השו"ע** (סימן שח סעיף גא) מסתפק האם מותר לטלטל שעון חול בשבת. והוסיף **הרמ"א** (שם) שכבר פשט המנהג לאסור. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק קטז) שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור, שיעקרו הזמן שאסור כשאילו של מצוה, אבל לצורך גופו או מקומו מותר.

וכתב **הכף החיים** (סימן שח ס"ק רעא) שנחלקו הפוסקים האם מותר להפוך שעון חול, לדעת **הבית דוד** (שו"ת סימן קכג) אסור להפוך שעון חול אפילו לצורך מצוה שההפיעה היא מלאכה שמתקן את הכלי שיעשה ממלאכתו, וכן הוכיח **הכף החיים מהלבוש** (סימן שח סעיף גא) שאסור.

מאידך **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רנב ס"ק ז), מתיר אפילו שלא לצורך מצוה, דלאו מידי עביד, וכן התיר **בילקוט יוסף** (שבת ב הערות סימן שח סעיף א) אפילו שלא לצורך מצוה. אם כן, לדעת **הפרי מגדים** מותר אפילו שלא לצורך מצוה, לדעת **המשנ"ב** מותר לצורך מצוה, ולדעת **הבית דוד** אסור אפילו לצורך מצוה.

עדכוני הלכה

מן הפסחים ומן הזבחים

השנה שנת תשפ"א ליל הסדר חל פסח במוצאי שבת. לדעת **מהר"י וויל** (שו"ת סימן קצג), הובא **ב"ח** (סימן תעג סעיף יג), ו**בט"ז** (סימן תעג ס"ק ט), ו**במגן אברהם** (סימן תעג ס"ק ל), משנים את נוסח הברכה בברכת גאל ישראל, ואומרים "ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים", שכן בשנה כזו, אין מקריבים קרבן חגיגת ארבע עשר הנאכל לפני קרבן הפסח. מאידך, לדעת **שו"ת כנסת יחזקאל** (או"ח סימן כג), הובא **בשערי תשובה** (סימן תעג ס"ק כז), וכן נקט הג"ר **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פרק ט הלכה לו), והג"ר **צבי ובר שליט"א**, אין לשנות את הנוסח, שהרי כל נוסח הברכה מתייחס לשנה הבאה, ויתכן שאז לא יחול פסח במוצאי שבת. שני השיטות הובאו **בשערי הציון** (סימן תעג ס"ק פ).

נושא הגיליון הבא:

'ייבוש ידים במכונה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הודעת מערכת

בשבועיים הקרובים לא יופיע גיליון הגיליון הבא יופיע אי"ה ביום ג' פרשת שמייני כר ניסן תשפ"א בברכת א כשר'ן פרייליכן פסח

הילכתא

לדעת לחיות מהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- ביורוי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...